

de sa escala de cingles suspesos l'estimbà», *Atl.* I, 15a; també els prosistes: «crits de l'ànima que ella sospitava, que sentia *brunzir* a sas orelles», Narcís Oller (1883, *La Papallona*, 70, i vegeu-ne d'ell un altre ex. infra sobre *brumerot*); «*brunzien* los falsiots, giravolant per l'espai ab esbojarrada fúria», Pons i Massaveu (*Trescant per les serres*, 9); i encara d'altres d'Em. Vilanova, V. Català, etc., en els diccs.; i cf. infra en els derivats.

Encara que no ho facin constar així els diccionaris fets per balears, també deu tenir arrels vives (el verb i els seus derivats) a Mallorca, vistos els escriptors que l'usen, entre gent de la qualitat i de la independència de Joan Alcover, Pons i Gallarza, Jeroni Pons (costumista de Söller, 1920), M. Ant. Salvà (encara que potser més aviat en la part muntanyenca o en els cercles distingits, més que en les seccions més rústiques): «copeo, copeo --- ¿qui me duu l'estrofa, plena de perfums, abella *brunzenta* de la soledat?», *La Serra*, v. 6.³

Al capdavant tampoc en el Principat no és una paraula que hom senti a usar a les classes rústiques ni baixes socialment (o a la majoria de la gent d'aquestes) i no obstant se sent a gent de parlar intransigentment fidel a l'ús comú i fins a gent del camp sense pretensions. L'usà Pere Corominas des dels seus escrits primers i més familiars;⁴ i em recorda que en les corregudes que férem junts pels estanys del delta del Llobregat (documentant-se i inspirant-se per escriure la novella) havíem sentit el mot als caçadors o pescadors d'allà, en forma semblant a com ho escriu en *Prometeu*: «--- I no heu sentit els trets? [pregunten a la gent de la masia de l'horta] —Quan a la matinada *brunz* el segarrenc, cap remor de la platja arriba fins aquí».⁵ I a Vall Ferrera anotava jo *les mosques brúnzēsen* (Àreu, 1933) (cf. pall. *brunzidor* 'roncadora, instrument músic').

A part de l'acc. referent al so, el mot apareix també aplicat a un moviment de vertiginosa rapidesa, com el d'una sageta (potser la comparació implícita principalment aquí). Així, en participi actiu, ja en cançons populars, potser més aviat de c. als Ss. xvi-xvii que no xvii-xviii (ja hem parlat de la supressió de la -n en aquest participi): «ya lo veu vení a cavall: / --- / baixa l'escala, *brusenta*: / aymador, què me portau?»⁴⁵ (rec. en cat. occid. a Agramunt o Bellpuig, Milà, *Romancerillo*, 200F), «tira los ulls a la mar — veu venir la mar *brusenta*: / veu venir fustas y naus ---» (id., 202.6B, rec. a Ripoll): en la 2.ª, amb les dues accs. amalgamades; i *AlcM* cita exs. d'aquesta acc. en les formes *brunzent* i *brunz* en Verdaguier i en Llorenç Ribet.

La del *Canigó* es refereix si no m'enganyo a la pedra disparada per una fona, i això no pot deixar de recordar-nos el *bronzo* «bassetja grossa» que AMALcover esmenta amb referència als pastors de bestiar de llana de Manacor (*BDLC* VII, 175), i que després reiterava, traduint el «Balears funda bellicosas» de Plini per «les Balears, guerreres per la fona: *passetja*, *bassetja*, *bronzo* (de *brunzir*)» (*BDLC* XII, 50). Joan

Amades publicà més tard (*BDC* XIX, 101) que a l'Alt Berguedà (Vallcebre) el pastor diu *brunza* «basseja grossa»; l'exactitud dels detalls d'allò, i més, d'això, s'ha de verificar, però no dubtem que tal mot català existeix i que es relaciona amb indicis que he assenyalat («*BASSEJA*, *BRANDAR*) d'un mallorquí antic (potser mossàrab) *brondo* o *brondar* en aquest sentit, que per la seva banda ens condueix a variants antigues del nom del «*BRONZE* sonorós» a l'Alta Itàlia (*brondo* en friülà i alpino-venecià, i antigament a Treviso, Vicenza i Verona, ací ja 1339, veg. Ang. Prati, s. v. *bronzo*). No pensem, a tot això, en arcs encs etimològics: que en aquest últim cas hi ha contaminació i suma amb el mot d'un altre origen *BRONZE* és segur, sense que calgui revisar, ni l'etimologia no onomatopeica admesa per a aquest, ni la imitativa, que hem d'admetre ací sense vacil·lació. Car ací la textura onomatopeica és vistent i inequívoca. I anem a veure que hi ha formes, en altres parlars catalans, amb variant consonàntica.

No n'exhauriré les dades: vegeu-ne més en *AlcM*, *Dag.* i *DBal.* *Brunir* deu ser una de les formes més esteses a Mallorca o la més estesa (tot i que el *DFgra.* només hi registra *brunzir* i el *Damen* només *brumir*), però el *Dag.* dóna de Pollença *bronia* com *lo vent i brun com l'oraije*, i Mn. AMAlcover solia usar *brun* i *brunent*: «els sons que brollen, falaguers, *brunents*, com a llampons, de la boca del qui parla», «contesten --- tan *brunent* que sembla una descàrrega de fusell, am paraules per bales» (*BDLC* VI, 1910, 131; IV, 187), «repara si li *brun* una mosca devora 's cap» (*Rond.* II, 56): *AlcM* cita *bronia* en el poeta mallorquí Joan Guiraud (1888), en aquest sentit, i *brun* en les rondalles alcoverines en el sentit d'anar a gran velocitat, així com un abstracte *brun* («quin *brun* que duia aquest coní») a Campos. No se'ns ocorregués pensar que *brunz molt*, i combinacions amb fonètica sintàctica d'aquest ordre, vagin donar naixença, per «ectipsi» de la sibilant intermèdia, a una forma mutilada *brun*, propagada després; car tenim encara les altres consonants nasals i també sense -z.

BRUÑ- sembla tenir gran extensió: la trobo en testimonis rosselloncos: «de tant, de tant, qu'ho mastejava bé, / com un carrisc-carrasc els queixals feia *brúnyer*», Saisset (*Catalanades*, 83); es deu usar en terra valenciana, almenys en valls del Migjorn, car a la Vall de Gallinera he vist la *Penya del Bronyidor* que els acompanyants m'assenyalaven com una d'aquelles on aplicant-hi l'orella s'hi sent alguna mena de remor fonda (1963): allí el terme podria venir del temps de la repoblació mallorquina o balear d'aquella reculada vall morisca, car avui aqueixa és una variant ben estesa a les Illes, almenys a Eivissa («*brunzir*: vibrar», PzCabrero) i a Menorca («contínuament li feien *brunzir* ses oreies amb els crits, empaïtant-lo ---», Camps Merc., *Folk. Men.* II, 45), però també a Mallorca (on l'usà Gabriel Maura i el registrà Figuera); i així ja fou usat en el S. xvi a València en la *Cançó de les Dones* del Canç. Sat. València (p. 301, publ. 1556).